

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/882,Po-ziemi-naszej-rozeslem-harcerzy-Konferencja-z-dziejow-harcerstwa-polskiego-na-.html>
13.03.2026, 12:13

„Po ziemi naszej roześłem harcerzy. Konferencja z dziejów harcerstwa polskiego na Górnym Śląsku w latach 1922-2006”.

29.11.2006

Zorganizowana przez Oddział IPN w Katowicach oraz Bibliotekę Śląską konferencja odbyła się w dniach 28-29 listopada 2006 r. W ramach nieoficjalnego rozpoczęcia dyrektor Oddziału IPN w Katowicach Andrzej Sikora złożył kwiaty w harcerskich miejscach pamięci, związanych z wydarzeniami września 1939 roku – przy Pomniku Harcerzy na katowickim Rynku oraz pod Wieżą Spadochronową. Konferencję naukową otworzyło przemówienie dyrektora Andrzeja Sikory. W trakcie pierwszej części obrad podjęto tematy:

- Harcerstwo śląskie w plebiscycie i w powstaniach
- Śląska Chorągiew Harcerów w latach 1922-1939
- Męska Chorągiew Harcerska na Śląsku w latach 1922-1939
- Duszpasterstwo Związku Harcerstwa Polskiego w diecezji katowickiej w latach 1922-1939
- Harcerstwo wodne na Górnym Śląsku

W czasie przerwy odbyła się uroczystość przekazania do Muzeum Historii Katowic przedwojennego munduru harcerskiego, znalezionej w latach 60. w ruinach w centrum Katowic. Jak się przypuszcza, mógł on należeć do harcerza – obrońcy Katowic z okresu września 1939 roku. Mundur został uroczystie przekazany przez pana Marka Popiela na ręce pani dyrektora muzeum – Jadwigi Lipońskiej-Sajdak; po renowacji trafi do stałej ekspozycji.

W drugiej sesji pierwszego dnia wygłoszono referaty:

- Województwo śląskie we wrześniu 1939 – działania jednostek samoobrony
 - Harcerstwo śląskie w ruchu oporu w latach II wojny światowej. Stan badań
 - Pierwsza konspiracja harcerska – 1939-1945 (Birkuty) – we wspomnieniach uczestnika
 - „Mury”, drużyna harcerska w obozie koncentracyjnym w Ravensbrück – wspomnienie
- Pierwszy dzień konferencji zakończyła promocja książki prof. dr hab. Krystyny Heskiej-Kwaśniewicz „Szkice śląskie. Ludzie – sprawy – wydarzenia”, prowadzona przez prof. dr hab. Jana Malickiego. Książka łączy się bezpośrednio z tematyką harcerską – jest zbiorem szkiców, których sporą część poświęcono postaciom związanym z harcerstwem na Górnym Śląsku. Drugi dzień konferencji rozpoczął krótkim zagajeniem dyr. Andrzej Sikora. Następnie Leszek Rysak z Biura Edukacji Publicznej IPN poprowadził obrady, które miały następujący porządek:
- Tajne Harcerstwo Krajowe – „Szeregi Wolności” na Śląsku
 - Wspomnienia członka „Szeregów Wolności”
 - Harcerstwo śląskie w latach 1945-1956
 - Harcerski Klub Taternicki im. gen. Mariusza Zaruskiego w Katowicach
 - Z dziejów akcji „ZAMONIT”
 - Długa droga do pomnika harcerów i harcerzy na katowickim Rynku

Po przerwie wygłoszono następujące referaty:

- Związek Harcerstwa Polskiego 1956-1980 – wychowanie polityczne
- Niezależne środowiska harcerskie w województwie katowickim i ich działania na rzecz odnowy harcerstwa w latach osiemdziesiątych XX wieku
- Niezależne ugrupowania i środowiska harcerskie na przełomie lat siedemdziesiątych i

osiemdziesiątych z perspektywy organizatora i uczestnika

- Duszpasterstwo Związku Harcerstwa Polskiego w diecezji katowickiej w latach 1945–1989
- Konferencję uroczyście zakończył dyrektor Biblioteki Śląskiej Jan Malicki, dokonując krótkiego podsumowania obrad. Ogłosił również ufundowanie corocznej nagrody im. Wieży Spadochronowej, której celem jest spopularyzowanie historii Września 1939 w Katowicach. Nagroda będzie przyznawana w dwóch kategoriach wiekowych – dla szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Każdą sesję konferencji kończyła dyskusja, szczególnie cenne były głosy instruktorów seniorów, często mające charakter wspomnień, czasem dopowiedzeń. Duże kontrowersje wzbudził referat dr. Grzegorza Bębniaka, dotyczący działań obronnych we wrześniu 1939 roku, co znalazło odzwierciedlenie w dyskusji. Świadkowie wydarzeń zarzucili historykowi tendencyjną ocenę wydarzeń. Było to jedyne wystąpienie, które wzbudziło polemikę. Dwudniowej konferencji towarzyszyła wysoka frekwencja – 120-osobowa sala przez całe obrady była przepełniona, co wymownie świadczy o potrzebie podjęcia poruszanej tematyki w badaniach naukowych. Materiały konferencyjne znajdą się w publikacji, planowanej przez Oddział IPN w Katowicach na rok 2007. Oprócz referatów, będzie można zapoznać się z głosami w dyskusji oraz obejrzeć materiały, które były eksponowane na towarzyszącej konferencji wystawie.

Patronat medialny nad imprezą sprawowały „Dziennik Zachodni”, Polskie Radio Katowice, „Gość Niedzielny”, Miesięcznik Społeczno-Kulturalny „Śląsk” oraz TVP3 Katowice.

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

13

3

